

OD—VRÁTÍŤ ZRAK

11.04.–12.07.2024

Kurátorka / Curated by
IVA KOVAČ

Výstava v / Exhibition at tranzit.sk
Beskydská 12, 81105 Bratislava
sk.tranzit.org

ANCA BENERA &
ARNOLD ESTEFÁN
ANNA DASOVIĆ
CHRISTIAN GUEREMATCHI
DANIELA ORTIZ
DOPLGENDER
FERENC GRÓF
KVET NGUYEN
ĽUBOŠ KOTLÁR &
ROBERT GABRIS
MINNA HENRIKSSON

LOOKING A—WAY

OD—VRÁTIŤ ZRAK INAKOSŤ (NA) (POLO) PERIFÉRIE(I)

Na európskych perifériách sme celé desaťročia ignorovali úvahy o našej zapletenosti v dejinách kolonializmu a dekolonizácie, ktoré formovali verejný diskurz na globálnom Juhu aj na globálnom Severe (alebo Západe). Štáty stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy sa kolonizačných snáh (väčšinou) priamo nezúčastňovali a počas rôznych verzií štátneho socializmu vyjadrili svojím protiimperialistickým postojom deklaratívne antikoloniálne stanovisko. Avšak európske periférie, historicky v područí rôznych impérií až do začiatku 20. storočia, boli ovplyvnené dejinami kolonializmu (aj keď skôr v podobe ekonomického vykorisťovania než účasti na politickom rozdelení) a koloniality (zmýšľania vytvoreného spoločenskými vzťahmi presadzovanými počas dejín kolonializmu), a boli teda súčasťou globálnych vzťahov vytvorených týmito dejinami. Od konca štátneho socializmu a prístúpenia mnohých z týchto štátov do EÚ (či v procese predprístupových dohôd) sa dominantné politické postoje vo väčšine týchto štátov prispôbili EÚ či Západu. Pochopiteľne, nejde o jednotnú pozíciu, v jednotlivých štátoch existujú rozdiely v postojoch k rôznym otázkam.

Ľudia pracujúci na poli umenia, kultúry a výskumu zo stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy pociťovali rozdiely v režimoch mobility EÚ, ktoré majú výrazne odlišný dopad na rasizované komunity v EÚ a mimo nej a na novoprijaté členské krajiny EÚ (ako aj na tie so žiadateľským štatútom). V dôsledku toho začali spochybňovať „výnimočnú“ históriu periférií Európy (bývalých socialistických periférií a ďalších) a klásť si otázky o skutočnej vpletenosti do histórie kolonizácie a koloniality, ktoré sprevádza rasizmus a rasizácia tých, čo sú považovaní za Iných. Diskurzy dekolonizácie a rasizácie, ktoré sprevádzajú vykorisťovateľské dejiny kolonializmu, našli ukotvenie aj v krajinách stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy. Tento posun umožňuje nové chápanie aj dobre známych dejín.

Diela prezentované v rámci výstavy prístupujú k otázke inakosti a dekolonizácie z hľadiska potreby dekolonizácie krajín, ktoré tvoria to, čo nazývame stredovýchodnou a juhovýchodnou Európou. Mnohé z týchto krajín boli historicky súčasťou európskych impérií, ktoré prekvitali vďaka vykorisťovaniu umožnenému práve koloniálnou expanziou. Treba však

mať na pamäti aj to, že tieto periférie boli rôznymi spôsobmi hodnotené a vymedzované ako iné zo strany Západu, čo bolo zjavné počas rozpadu bývalého socialistického systému v 90. rokoch.

Výstava Od – vrátiť zrak: Inakosť (na) (polo)periférie(i) nadväzuje na predchádzajúci výskum realizovaný v rámci tretieho čísla Časopisu GSG pre súčasné umenie a sociálne otázky,¹ ktoré vzniklo v spolupráci so Sanjou Horvatinčič, ako aj v rámci programu Juh v nás² na 28. ročníku festivalu Mesto Žensk v roku 2022. Umelecké projekty prezentované v rámci výstavy v tranzit.sk rozširujú geografické zameranie a umožňujú komparatívny pohľad na dekolonizáciu v krajinách stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy, ktorý bude ďalej rozvíjať sprievodný seminár k výstave.

Diela **KVET NGUYEN, CHRISTIANA GUEREMATCHIHO** a umeleckej dvojice **DOPLGENDER** sa zaoberajú menej medializovanou antikoloniálnou históriou Československa a Juhoslávie.

KVET NGUYEN sa vo svojom výskumnom projekte *Pozostalé telá (Leftover Bodies)* (2024)³ zameriava na verejný diskurz používaný v médiách pri opisovaní vietnamskej komunity žijúcej na Slovensku po skončení socializmu a skúma dedičstvo socialistického internacionalizmu a jeho premisy rovnosti a antirasizmu. V novej inštalácii, ktorá je príspevkom k autorkinmu dlhodobému výskumu archívov komunity vietnamských študentov a študentiek, čo prišli do Československa v rámci medziná-

ANCA BENERA & ARNOLD ESTEFÁN

Citrus Tristeza, 2018, jednokanáľové video, 15 min 14 s, záber z videa
Citrus Tristeza, 2018, one-channel video, 15' 14", video still

rodnej spolupráce v 70. a 80. rokoch, ukazuje autorka kontrast medzi srdečnosťou panujúcou v osobnej korešpondencii medzi miestnou komunitou a študujúcimi a otvorene rasistickým diskurzom o vietnamskej komunite v médiách v 90. rokoch.

Choreograf a tanečník **CHRISTIAN GUEREMATCHI** vo svojej videoperformancii *Crni Tito – Blaž Tito rečníaci pred parlamentom duchov (Crni Tito – Blaž Tito Addressing the Parliament of Ghosts)* (2023) vychádza z významu, ktorý malo Hnutie nezúčastnených krajín (angl. Non-Aligned Movement – NAM) pre jeho osobnú biografiiu. Tá spája centrálnu Afriku a Slovinsko a je životným príbehom umožneným sieťami vytvorenými týmito hnutím. Video Blaž Tito vytvára dialóg medzi Guerematchiho tanečným predstavením NAM – Non-Aligned Movement a výsostne

miesto-špecifickým dielom Ibrahima Mahamu Parliament of Ghosts, ktoré sa nachádza v Tamale v Ghane. Guerematchi pri performancii v budove, v ktorej sa nachádza dielo Parliament of Ghosts, opakuje kultúrne prepojenia vybudované medzi Ghanou a Juhosláviou v období Hnutia nezúčastnených krajín.

Video **Pod oblohou bez hviezd, tmavou a hustou ako atrament: revidované a rozšírené (Beneath a Starless Sky, As Dark and Thick as Ink: Revised and Expanded)** (2022), ktoré vytvorila umelecká dvojica **DOPLGENDER**, je intervenciou do filmových záznamov juhoslovanskej televízie. Autorská dvojica konfrontuje dokumentárne zábery zobrazujúce juhoslovanskú migráciu nekvalifikovanej pracovnej sily či gastarbeitrov v západoeurópskych krajinách v 60. rokoch a vývoz juhoslovanskej technológie do nezúčastnených krajín na začiatku 70. rokov. Umelecká dvojica vo videu odhaľuje eurocentrické predsudky Juhoslávie, ktorá ako jediný člen Hnutia nezúčastnených krajín z Európy deklarovala silný antirasistický postoj, ale podobne ako Slovensko nevykorenila rasistické predsudky v miestnom obyvateľstve.

Zatiaľ čo v dielach Kvet Nguyen a Doplgenger sa dostáva do popredia migrácia v druhej polovici dvadsiateho storočia, **ANCA BENERA** a **ARNOLD ESTEFÁN** začínajú svoju videoperformanciu **Citrus Tristeza** (2018)⁴ vyobrazením súčasných ekonomických migrantov a migrantiek z periférií juhovýchodnej Európy, ktorí predávajú citróny v južnom Taliansku. Text videa, inšpirovaný nepublikovaným textom Karla Polanyiho **Fašistický vírus** (1934), poukazuje na sociálne podmienky, ktoré umožnili fašizmus, výnimočný stav, ktorý premieňa latentnú prax prisudzovania inakosti na akútnu vôľu vyhladiť. Vírus fašizmu tak od začiatku videa hrozivo čnie nad telami zahraničných pracujúcich, ktorí by v zmenených politických podmienkach mohli ľahko stelesňovať Iného, ktorého fašizmus potrebuje na svoje upevnenie.

Dielo **FERENCA GRÓFA, DANIELY ORTIZ, MINNY HENRIKSSON, L'UBOŠA KOTLÁRA** a **ROBERTA GABRISA** sa zameriavajú na vývoj rasistickej ideológie.

FERENC GRÓF vystavuje detaily historických malieb zobrazujúcich rôzne európske štáty bojujúce proti Osmanom v rámci diakritiky používanej v rozšírenej latinke. Text na plagáte a názov diela znie **Náš problémový štát (Our Rogue State)**.⁵ Dielo vychádza zo súčasného strachu z mimo-európskych migrácií a pravicových diskurzov, ktoré evokujú osmanskú hrozbu v zmenenom kontexte migrácie spôsobenej depriváciou a existenčnými potrebami.

DANIELA ORTIZ vo svojom známom diele **Abeceda rasistickej Európy (ABC of Racist Europe)** (2017) využíva nostalgické encyklopedické obrázky a vytvára zvláštne abecedárium, ktoré skúma historické a súčasné praktiky prisudzovania inakosti v Európe a poukazuje na privilégia bieleho európskeho obyvateľstva, ako aj na politiky, ktoré sa snažia udržať rasizované komunity v znevýhodnenom postavení.

MINNA HENRIKSSON vo svojej mape a videoperformancii **Od elitných okultistov k antirevolucionárom a NSDAP (From Elite Occultists to Anti-revolutionaries and the NSDAP)** (2022) sleduje väzby medzi elitnými okultistickými kruhmi a nacistickou stranou (NSDAP) v Európe na začiatku 20. storočia a ukazuje, že ich spoločnými ideologickými menovateľmi boli podpora germánskej rasy, antisemitizmus a antikomunizmus.

Inštalácia **L'UBOŠA KOTLÁRA** a **ROBERTA GABRISA** **Cukor (Sugar)** (2022 – 2024) si berie svoj názov z najrozšírenejšieho sladidla, kedysi vzácné

ANNA DASOVIĆ

Pred pádom pádu nebolo. Epizóda 02: Povrchy, 2020, jednonanálová videoinštalácia, 21 min 18 s, pohľad z výstavy Identity is uncertainty (Identita je neistota), Künstlerhaus Buchsenhausen, 2020, foto: archív autorky

Before the Fall There Was No Fall. Episode 02: Surfaces, 2020, one-channel video installation, 21' 18", view from the exhibition Identity is uncertainty, Künstlerhaus Buchsenhausen, 2020, photo: artist's archive

komodity, ktorá poháňala koloniálnu expanziu a podnietila bezprecedentný rozmach otroctva prostredníctvom vynálezu rasových kategórií. Odkazujúc na históriu transatlantického obchodu s otrokmi dielo zároveň poukazuje na pretrvávajúci miestny rasizmus voči rómskej komunite. Cukor sa dnes spája s chudobou a je zatracovaný ako lacný kalorický príjem. Umelci robia odliatky svojich zdvihnutých pästí a vytvárajú dočasné cukrové sochy, aby „preskúmali koncept kolektívnej predstavivosti cez prizmu identity, inklúzie a spoločenských štruktúr. (...) Dielo kladie dôraz na intersekcionalitu rómskych kvír identít a boj proti negácii a vylúčeniu. (...) V konečnom dôsledku vyzýva k úprimnej reflexii, odolnosti a budovaniu inštitúcií starostlivosti na podporu kolektívneho rastu a uzdravenia“.⁶

Výstava sa končí reinterpretáciou nedávnej traumatickej histórie v rámci umeleckého výskumu **ANNY DASOVIĆ**, ktorá skúma „vnorené orientalizmy“,⁷ ktoré vytvorili podmienky pre genocídu v Srebrenici v roku 1995 v Bosne a Hercegovine. Vo svojej filmovej eseji **Pred pádom pádu nebolo. Epizóda 02: Povrchy (Before the Fall, There Was No Fall. Episode 02: Surfaces)** (2020) sa autorka zameriava na (vizuálny) jazyk, ktorý používali holandské jednotky OSN vyslané, aby zaistili bezpečnosť ľudí v enkláve Srebrenica. Dielo približuje hlboký rasizmus a sexizmus v pozadí tejto katastrofálne neúspešnej misie.

1. <https://www.artseverywhere.ca/gsg3-othering-periphery/>.

2. <https://mestozensk.org/en/group/south-us>.

3. Termín prvýkrát použila profesorka a sociokultúrna antropologička Christina Schwekel (poznámka autorky).

4. Slovanmi umelkyne a umelca: „Tristéza citrusov je vírusový druh rodu Closterovirus, ktorý infikuje rastliny rodu Citrus. Keďže ide o vírus, ktorý viedol k úhynu miliónov citrusových stromov na celom svete a milióny ďalších znehodnotil, farmári mu dali názov tristeza (smútok), odkazujúc na devastáciu spôsobenú vírusom v 30. rokoch 20. storočia, ktorá sa historicky zhodovala s nástupom fašizmu v Európe.“

5. Slovanmi autora: „Dielo Náš problémový štát skúma tradíciu boja proti Inému, nekresťanovi, útočníkovi, úhlavnému nepriateľovi, ktorá je v európskom maliarstve všadeprítomná. Toto slovné spojenie sa pohráva s výrazom ‚problémový štát‘, americkým výrazom pochádzajúcim z Reaganovej éry, ktorý označuje ‚neposlušné‘, ‚mimo zákon‘ stojace krajiny, ktoré sú zhodou okolností takmer vždy kultúrami založenými na ne-latinškom písme.“

6. Dielo týmto spôsobom popisujú autori.

7. Milica Bakić – Hayden, Nesting Orientalisms: The Case of Former Yugoslavia, Slavic Review, roč. 54, č. 4 (Winter, 1995), s. 917 – 931, s. 918, DOI: <https://doi.org/10.2307/2501399>.

LOOKING A—WAY OTHERING IN / OF THE (SEMI) PERIPHERY

For decades in the European peripheries we have ignored considerations about our entanglement in the histories of colonialism and de-colonization that shaped the public discourse in both the Global South and the Global North (or the West). The East Central European (ECE) and South East European (SEE) states have (for the most part) not participated directly in colonization efforts and have, through an anti-imperialist stance during different implementations of state socialisms, expressed a declarative anti-colonial position. Nevertheless, the European peripheries, historically subordinated to different empires until the beginning of the 20th century, have been affected by the history of colonialism

DOPLGENDER

*Pod oblohou bez hviezd, tmavou a hustou ako atrament: revidované a rozšírené, 2022, experimentálny dokumentárny film, jednonárodné video, 20 min 59 s, záber z videa **Beneath a Starless Sky, as Dark and Thick as Ink. Revised and Expanded**, 2022, experimental documentary, one-channel video, 20' 59", video still*

(albeit in the form of economic exploitation rather than participating in political partitioning) and coloniality (as a mindset created by the social relations promoted through the history of colonialism). As a result, they have been part of the global relations created through this history. Since the end of state socialism and the accession of many of these states to the EU (that is, those in the process of pre-accession agreements), the dominant political positions in most of these states are aligned with the EU or the West. This is, of course, not uniform. There are variations in positioning over different issues in different states.

Affected by the discrepancy in the EU mobility regimes that have a significantly different effect on the racialized communities inside and outside the EU and the newly admitted EU members (as well as those with applicant status), artists, and cultural practitioners, as well as researchers from the ECE and SEE, have started to question the “exceptional” history of the peripheries of Europe (former socialist countries and others) and their de facto entanglement in the history of colonization as well as coloniality accompanied by racism and the racialization of those who are considered Other. The discourses of de-colonization and racialization, which accompany the exploitative history of colonialism, have found their grounding in the ECE and SEE. This shift can enable a new understanding of even very well-known histories.

The works in the exhibition approach the question of othering and de-colonization, both from the need to decolonize the countries that constitute what is called the ECE and SEE, many of which were historically part of European empires that prospered through exploitation enabled by colonial expansion. It is also important to note that these peripheries have, in different ways, experienced othering by the West, which was strikingly obvious in the 1990s during the dissolution of the former socialist system.

The exhibition *Looking a — way: Othering in/of the (semi)periphery* builds on prior research conducted in the framework of the third issue of the GSG Magazine for Contemporary Art and Social Issues,¹ edited in collaboration with Sanja Horvatinčić, as well as in the framework of the *South in Us*² program at the 28th edition of the City of Women festival in 2022. The artistic projects presented within the exhibition at *tranzit.sk* expand the geographic focus to enable a comparative view of de-colonization in the East Central European and South East European countries, which will be further explored in the framework of the seminar accompanying the exhibition.

Works by **KVET NGUYEN**, **CHRISTIAN GUEREMATCHI**, and the artist duo **DOPLGENDER** engage with a less medialized anti-colonial history of Czechoslovakia and Yugoslavia.

In her research *Leftover Bodies* (2024),³ **KVET NGUYEN** focuses on the public discourse used in the media when describing the Vietnamese community living in Slovakia after the end of socialism and investigates the legacy of socialist internationalism with its premise of equality and anti-racism. Based on the community archives of Vietnamese students who came to Czechoslovakia as part of internationalist cooperation in the 1970s and 1980s, the artist, in a new installation that contributes to her long-term research in these archives, contrasts the warm familiarity between the local community and the students in an interpersonal exchange of letters with the overtly racist discourse about the Vietnamese community in the media in the 1990s.

In his video performance *Crni Tito – Blaq Tito Addressing the Parliament of Ghosts* (2023), choreographer and dancer, **CHRISTIAN GUEREMATCHI**, departs from the importance of the Non-Aligned Movement (NAM) for a personal biography that connects Central Africa and Slovenia, a life story enabled by networks developed through NAM. *Blaq Tito* creates a dialogue between Guerematchi's dance performance *NAM – Non-Aligned Movement* and Ibrahim Mahama's paramount site-specific work *Parliament of Ghosts*, which is located in Tamale, Ghana. While performing within the architecture that houses the *Parliament of Ghosts*, Guerematchi echoes the cultural connections built between Ghana and Yugoslavia during the time of the Non-Aligned Movement.

The video work, *Beneath a Starless Sky, as Dark and Thick as Ink: Revised and Expanded* (2022), by the artist duo **DOPLGENDER** is an intervention in the film footage of Yugoslavian television. The artists contrast documentary footage showing Yugoslavian unskilled labor migration or gastarbeiters in Western European countries in the 1960s and the export of Yugoslavian technology to Non-Aligned Countries in the early 1970s. In the video, the artists reveal the Eurocentric bias of Yugoslavia, which, as the only member of the Non – Aligned movement from Europe, affirmed a strong anti-racist position but, as in the case of Slovakia, it hasn't dismantled the racist bias in the local population.

While labor migrations during the second half of the twentieth century are foregrounded in the works by Kvet Nguyen and Doplgenger, **ANCA BENERA**, and **ARNOLD ESTEFÁN** begin their video performance *Citrus Tristeza* (2018)⁴ by showing contemporary economic migrant workers from SE European peripheries selling lemons in Southern Italy. Inspired by *The Fascist Virus* (1934), the unpublished text by Karl Polanyi, the text in the video foregrounds the social conditions that enabled fascism, a state of exception that transforms the latent practice of othering into an acute will to exterminate. The virus of fascism thus looms over the bodies of the foreign workers from the beginning of the video who, in a changed political circumstance, could easily embody the Other that fascism needs to consolidate itself.

The works by **FERENC GRÓF**, **DANIELA ORTIZ**, **MINNA HENRIKSSON**, **L'UBOŠ KOTLÁR**, and **ROBERT GABRIS** are focused on the development of racist ideology.

FERENC GRÓF points out details of historical paintings showing different European states battling the Ottomans within the diacritics used in the expanded Latin alphabet. The text on the poster and the title of the work read *Our Rogue State*.⁵ The work departs from the contemporary fear of extra-European migrations and right-wing discourses that evoke the Ottoman threat in the changed context of migration caused by deprivation and existential need.

In her well-known work *The ABC of Racist Europe* (2017), **DANIELA ORTIZ** uses nostalgic, encyclopedic imagery to create an uncanny abecedarium that dissects the historical and contemporary practices of othering in Europe by pointing to both the privileges of the white European and the policies which try to keep racialized communities in an underprivileged position.

In her map and video performance *From Elite Occultists to Anti-revolutionaries and the NSDAP* (2022), **MINNA HENRIKSSON** traces the ties between elite occultist circles and the Nazi Party (NSDAP) in early 20th-century Europe, showing that their common ideological denominators were the promotion of the Germanic race, antisemitism, and anti-communism.

Sugar (2022–2024), the installation by **L'UBOŠ KOTLÁR** and **ROBERT GABRIS**, takes its title from the most widespread sweetener, once an exquisite merchandise that fueled colonialism and incited an unprecedented expansion of slavery based on an invention of racial categories. While referring to the history of the transatlantic slave trade, the work points to the persistent local racism towards the Roma community. Today, sugar is

FERENC GRÓF

Náš problémový štát, 2015, digitálna tlač, rôzne rozmery
Our rogue state, 2015, digital print, variable dimension, detail

connected to poverty and devalued as cheap calorie intake. The artists make casts of their raised fists and create transient sugar sculptures to “explore the concept of collective imagination through the lens of identity, inclusion, and societal structures. (...) It emphasizes the intersectionality of queer Roma identities and the struggle against negation and exclusion. (...) Ultimately, it calls for honest reflection, resilience, and the building of caring institutions to support collective growth and healing.”⁶

The exhibition ends with the reinterpretation of recent and traumatic history through the framework of **ANNA DASOVIĆ**'s artistic research that investigates the “nesting orientalisms,”⁷ which created the circumstances for the Srebrenica genocide in 1995 in Bosnia and Herzegovina. In her film essay *Before the Fall, There Was No Fall. Episode 02: Surfaces* (2020), the artist focuses on the (visual) language used by the Dutch UN bat-

talions delegated to ensure the safety of the people in the Srebrenica enclave. The work brings forth the deep racism and sexism that formed the backdrop of this devastatingly unsuccessful mission.

1. <https://www.artseverywhere.ca/gsg3-othering-periphery/>.

2. <https://mestozensk.org/en/group/south-us>.

3. A term first used by professor and sociocultural anthropologist Christina Schwekel (footnote added to the title by the artist).

4. In the artists' words: “Citrus Tristeza is a viral species of the genus Closterovirus that infects the plant genus Citrus. Being a virus that has led to the death of millions of citrus trees all over the world and has rendered millions of others useless for production, the farmers gave it the name tristeza (sadness), referring to the devastation produced by the virus in the 1930s, which historically coincided with the rise of fascism in Europe.”

5. In the artist's words: “The work *Our Rogue State* interrogates this tradition of fighting the Other, the non-Christian, the invader, the archenemy, omnipresent in European painting. This phrase is a pun on the words “rogue state,” a special US expression from the Reagan era for “non-obedient,” “outlaw” countries that happen to be almost always “non-Latin script-based” cultures.”

6. Description of the work by the artists.

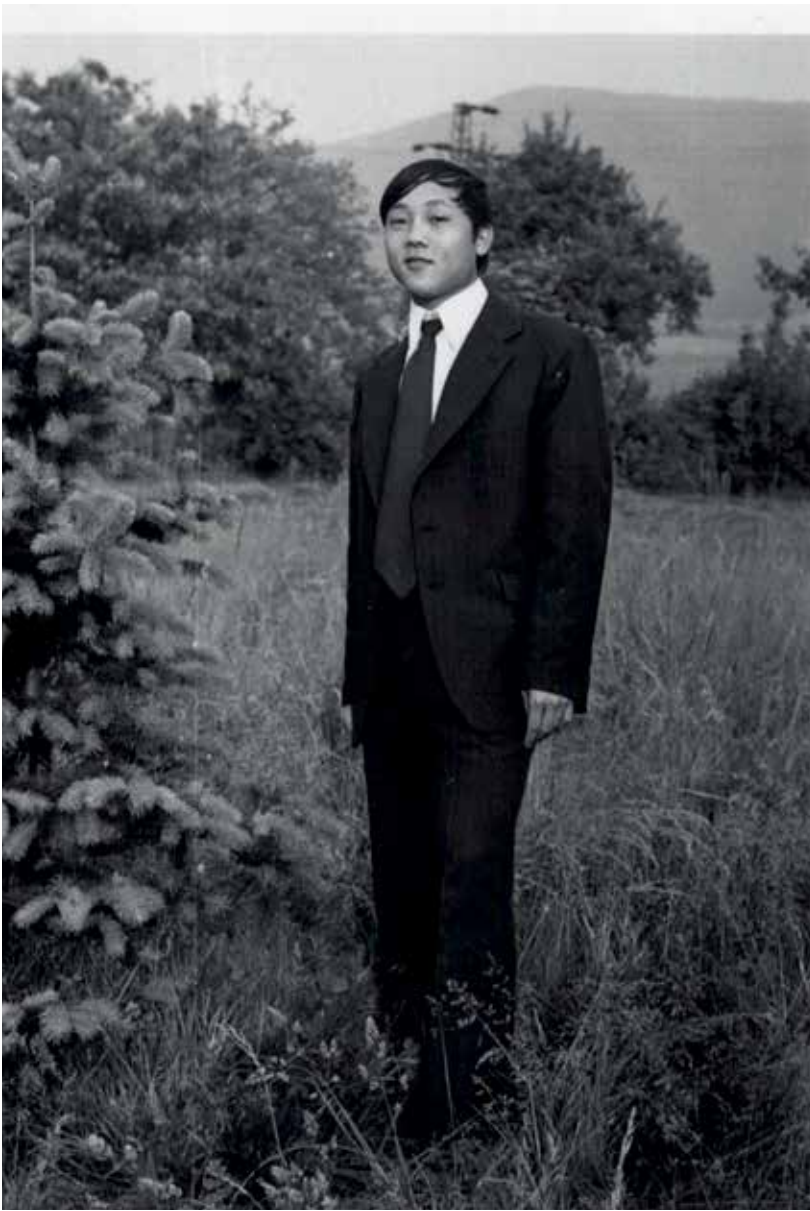
7. Milica Bakić – Hayden, *Nesting Orientalisms: The Case of Former Yugoslavia*, *Slavic Review*, Vol. 54, No. 4 (Winter, 1995), pp. 917–931, pg 918, DOI: <https://doi.org/10.2307/2501399>.

L'UBOŠ KOTLÁR & ROBERT GABRIS

Cukor, 2022 – 2024, pohľad z výstavy *Sugar – Material for a collective imagination* (Cukor – materiál pre kolektívnu predstavivosť!), Biennale Matter of Art, Šaloun Villa, Praha, CZ, 2022, foto: L'uboš Kotlár

Sugar, 2022 – 2024, view from the exhibition *Sugar – Material for a collective imagination!*, Biennale Matter of Art, Šaloun Villa, Prague, CZ, 2022, photo: L'uboš Kotlár

KVET NGUYEN

Komunitný archív vietnamských študentov – Sološnica 1973 – 1977 (dar od Boženy Mosnej na výskumné účely)
Community archive of Vietnamese students – Sološnica, 1973-1977 (a gift from Božena Mosná for research purposes)

BIOGRAFIE

ANCA BENERA (1977, Rumunsko) a **ARNOLD ESTEFÁN** (1978, Rumunsko) žijú a pracujú vo Viedni a Bukurešti. Ich inštalácie, videá a diela založené na výskume odhaľujú skryté mechanizmy v pozadí historických, sociálnych a geopolitických konštrukcií a často sa sústreďujú na vzťah medzi históriou a životným prostredím, klímou, ekológiou a politikou zdrojov. Benera a Estefán získali ocenenie Birgit-Jürgenssen-Preis (2022). Vystavovali okrem iného v n.b.k. v Berlíne (sólo), v Museum Tinguely v Bazileji, vo Whitechapel Gallery v Londýne, v Migros Museum v Zürichu, v MUMOK vo Viedni, na 13. Istanbulskom bienále a v Palais de Tokyo v Paríži.

ANNA DASOVIĆ (1982, Holandsko) žije a pracuje v Švédsku. Vo svojich dielach, ktoré zahŕňajú archívny a bibliografický výskum, prácu v teréne a rozhovory, skúma rétorické štruktúry, ktoré zviditeľňujú genocídne násilie, a štruktúry používané na zakrývanie politicky nepohodlných aspektov takýchto konfliktov. Ústredným bodom jej tvorby je skúmanie postavy prizerajúceho sa. Je členkou skupiny Collection Collective. Vystavovala v Stedelijk Museum v Amsterdame, Van Abbemuseum v Eindhovene, vo Württembergischer Kunstverein v Stuttgarte, v Bergen Assembly v Nórsku, v Múzeu moderného a súčasného umenia v Alžírsku a na mnohých ďalších miestach.

CHRISTIAN GUEREMATCHI (1981, Slovinsko – bývalá Juhoslávia) má východoeurópske a stredoafrikané korene. Absolvoval baletné konzervatórium v Maribore. V roku 2006 sa presťahoval do Holandska, kde v súčasnosti žije a spolupracuje s choreografmi a choreografkami, ako sú Nicole Beutler, Emio Greco a Pieter C. Scholten. Jeho prvou pôvodnou inscenáciou bol *White Noise* (2019) v spolupráci s Otionom, po ktorom nasledovalo sólové predstavenie *N.A.M. – Non-Aligned Movement* (2000), prvá časť širšieho výskumného projektu *Epistemologies of the Body*, zameraného na naratívny černoškého tela. Jeho najnovším predstavením je *Hissy Fit – An Echo Between Bodies* (2022).

DANIELA ORTIZ (1986, Peru) žije a pracuje v Cuscu. Tvorí vizuálne naratívy, v ktorých skúma koncepty národnosti, rasizácie, sociálnej triedy a žánru s cieľom kriticky pochopiť štruktúry koloniálnej, patriarchálnej a kapitalistickej moci. Vystavovala v Španielsku, Spojených štátoch amerických, Hongkongu, Rakúsku, Nemecku, Francúzsku, Belgicku, Jordánsku, Veľkej Británii, Peru, Švédsku, Rumunsku, Poľsku a Českej republike. Ako aktivistka sa Daniela Ortiz angažuje v boji proti inštitucionálnemu rasizmu a európskemu systému kontroly migrácie.

DOPLGENDER je umelecké duo z Belehradu, ktoré tvoria Isidora Ilić (1978, Srbsko – bývalá Juhoslávia) a Boško Prostran (1979, Srbsko – bývalá Juhoslávia). Pôsobia v oblasti filmu, videa, výskumu, písania a kurátorstva. Ich diela sa zaoberajú vzťahom medzi umením a politikou, skúmajú režimy pohyblivých obrazov a spôsoby ich recepcie a opierajú sa o tradíciu experimentálneho a avantgardného filmu. Doplgenger využíva aj texty, inštalácie, performancie, prednášky a diskusie. Ich diela sú súčasťou verejných zbierok a boli prezentované v medzinárodných umeleckých inštitúciách a na filmových festivaloch.

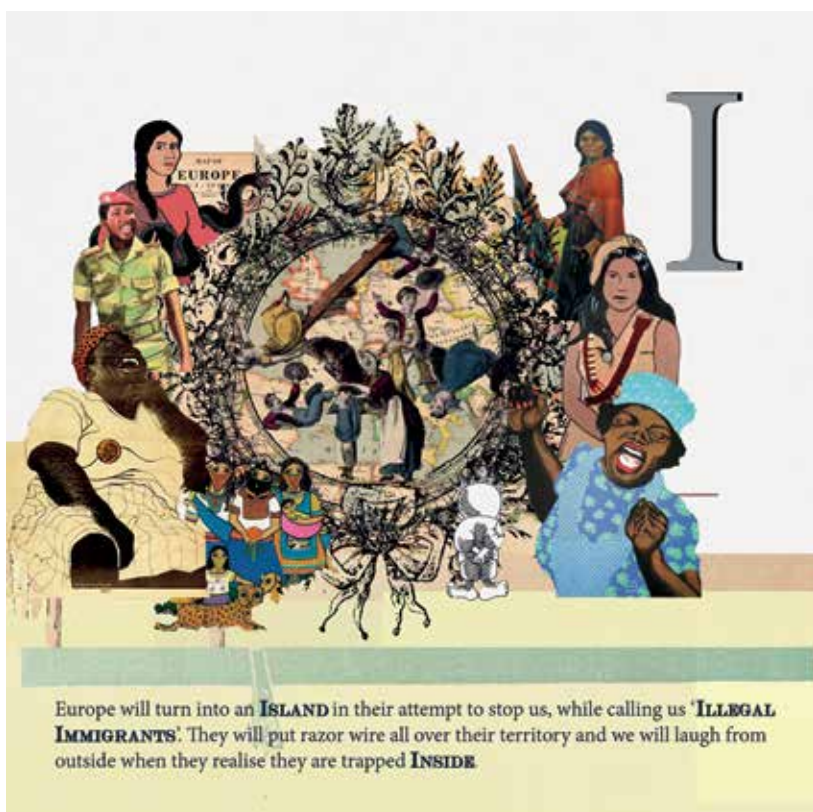
FERENC GRÓF (1972, Maďarsko) žije a pracuje v Paríži. Rozvinul umeleckú prax zameranú na ideologické stopy na pomedzí grafického dizajnu a priestorových zážitkov. Je zakladajúcim členom parížskej kooperatívy Société Réaliste (2004 – 2015). Od roku 2012 vyučuje na École Nationale Supérieure d'Art v Bourges. Vystavoval v Budapešti (Kiscelli Museum, OFF-Biennále a New Budapest Gallery), New Yorku (Hessel Museum a CCS Bard Galleries), Białystoku (Galeria Arsenal), Belehrade (Kulturni Centar Beograda) a v Slovenskej národnej galérii v Bratislave.

KVET NGUYEN (1995, Slovensko) ukončila v roku 2021 štúdium na Katedre fotografie a nových médií na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Získala Cenu Nadácie Tatra banky 2021 v kategórii Mladý tvorca. Aktívne vystavuje v Európe (Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko, Francúzsko, Srbsko, Holandsko), ako aj na iných kontinentoch (Kanada, Vietnam). Vo svojej tvorbe sa zaoberá témami migrácie, diaspóry a ich identít a snaží sa o týchto témach otvorene hovoriť a debatovať aj v bežných rozhovoroch či na iných platformách.

LUBOŠ KOTLÁR & ROBERT GABRIS

LUBOŠ KOTLÁR (1991, Slovensko) študoval fotografiu a nové médiá na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (2012 – 2018). Medzi jeho vybrané výstavy patria *nowlessness, act iii: hot in here* (OFF Bratislava), *sugar* (Bienále Matter of Art v Prahe), *nowlessness, act ii: the waves* (OFF Bratislava); *Different Worlds 2020* v Lub'ane, *Roma Resistance and Resilience* v Berlíne a ďalšie. Bol rezidenčným umelcom v MeetFactory v Prahe (2022), v Artak350 v Grundarfjordure a vo Villa Romana vo Florencii (2021).

ROBERT GABRIS (1986, Slovensko) študoval kostýmovú a scénickú tvorbu na Vysokej škole múzických umení v Bratislave (2006 – 2010) a scé-

DANIELA ORTIZ

Abeceda rasistickej Európy, 2017, séria 26 digitálnych koláží, tlač na papieri na hliníkovej platni, 30 x 30 cm, foto: Nada Žgank
ABC of Racist Europe, 2017, series of 26 digital collages, print on paper mounted on aluminum, 30 x 30 cm, photo: Nada Žgank

nografiu na Akadémii výtvarných umení vo Viedni (2010 – 2014). Medzi jeho nedávne samostatné výstavy patria Belvedere 21 vo Viedni (2023) a Strabag Kunstform vo Viedni (2021). V rámci skupinových výstav boli jeho diela vystavené okrem iného aj na documenta fifteen v Kasseli (v rámci Off Biennale Budapest), rotor v Grazi, Künstlerhaus vo Viedni, Württembergischer Kunstverein v Stuttgarte. Získal niekoľko ocenení: Cenu Jindřicha Chalupického v Brne (2021), Recognition Award, Strabag Art Award vo Viedni (2021) a Belvedere Art Award vo Viedni (2022).

MINNA HENRIKSSON (1986, Fínsko) je vizuálna umelkyňa žijúca v Helsinkách. Pracuje s textom, kresbou, linorytom a fotografiou. Jej umelecké diela sú často kolaboratívne a tematizujú antirasistické, ľavicové a feministické boje. Jej umelecká prax založená na výskume často čerpá z archívov a histórie a zaoberá sa skrytými politickými procesmi, ktoré sa javia ako neutrálne alebo prirodzené. V roku 2017 získala ocenenie Anni a Heinricha Sussmannových za umeleckú tvorbu angažovanú v prospech ideálov demokracie a antifašizmu.

IVA KOVAČ (1983, Chorvátsko) pracuje od roku 2021 ako programová riaditeľka združenia Mesto Žensk v Lubľane. Od roku 2012 pôsobí ako vizuálna umelkyňa v rámci dvojice Fokus Grupa. V rokoch 2010 až 2012 bola kurátorkou v Galérii PM v Záhrebe a v rokoch 2013 až 2015 v Galérii SIZ v Rijeke. Od roku 2017 do 2021 bola kurátorkou v GSG v Rijeke, kde iniciovala a (spolu)editovala prvé tri čísla Časopisu GSG pre súčasné umenie a sociálne otázky.

BIOGRAPHIES

ANCA BENERA (1977, Romania) and **ARNOLD ESTEFÁN** (1978, Romania), live and work in Vienna and Bucharest. Their installations, videos, and research-based work lay bare hidden mechanisms behind historical, social, and geopolitical constructs and often focus on the relationship between history and environment, climate, ecology, and the politics of resources. Benera and Estefán were awarded the Birgit-Jürgenssen-Preis (2022). They have exhibited at n.b.k. Berlin (solo); Museum Tinguely, Basel; Whitechapel Gallery, London; Migros Museum, Zurich; MUMOK Vienna; 13th Istanbul Biennial; Palais de Tokyo, Paris, among others.

ANNA DASOVIĆ (1982, Netherlands) lives and works in Sweden. Involving archival and bibliographic research, fieldwork and interviews, her works question the rhetorical structures that make genocidal violence visible and obscure the politically inconvenient aspects of such conflicts. Central to her work is an exploration into the figure of the bystander. She is a member of the Collection Collective. She has exhibited at Stedelijk Museum (Amsterdam), Van Abbemuseum (Eindhoven), Württembergischer Kunstverein Stuttgart, the Bergen Assembly (Norway), the Museum of Modern and Contemporary Art (Algiers) and many other venues.

CHRISTIAN GUEREMATCHI (1981, Maribor, Slovenia – former Yugoslavia) has Eastern European and Central African Roots. He graduated from the Maribor Ballet Conservatory. In 2006, he moved to the Netherlands where he now lives, working with choreographers such as Nicole Beutler, Emio Greco and Pieter C. Scholten. His first original production was *White Noise* (2019) in collaboration with Otion, followed by his solo performance *N.A.M. – Non-Aligned Movement* (2000), the first part of *Epistemologies of the Body*, a broader research project focused on the narratives of the black body. His latest performance is *Hissy Fit – An Echo Between Bodies* (2022).

DANIELA ORTIZ (1986, Peru) lives and works in Cusco. She creates visual narratives which explore the concepts of nationality, racialization, social class, and gender in order to critically understand the structures of colonial, patriarchal, and capitalist power. She has exhibited in Spain, the United States, Hong Kong, Austria, Germany, France, Belgium, Jordan, Great Britain, Peru, Sweden, Romania, Poland, and the Czech Republic. As an activist, she is engaged in struggles against institutional racism and the European migratory control system.

CHRISTIAN GUEREMATCHI

Crni Tito – Blaž Tito rečníci pred parlamentom duchov, 2023, jednonanálové video, 10 min 44 s, záber z videa
Crni Tito – Blaž Tito Addressing the Parliament of Ghosts, 2023, one-channel video, 10' 44", video still

DOPLGENDER is an artist duo from Belgrade, consisting of Isidora Ilić (1978, Serbia-former Yugoslavia) and Boško Prostran (1979, Serbia-former Yugoslavia). They engage as film/video artists, researchers, writers, and curators. Their work deals with the relationship between art and politics by exploring the regimes of moving images and the modes of their reception, and relies on the tradition of experimental and avant-garde film. Doplgender also employs texts, installations, performances, lectures and discussions. Their work is featured in public collections and has been shown internationally in art institutions and at film festivals.

MINNA HENRIKSSON

Od elitných okultistov k antirevolucionárom a NSDAP, 2022, performatívna prednáška, autorky na výstave *The South in Us (Juh v nás)*, Galéria Alkatraz, foto: Nada Žgank
From Elite Occultists to Anti-revolutionaries and the NSDAP, 2022, performative lecture at the exhibition *The South in Us*, Galerija Alkatraz, photo: Nada Žgank

FERENC GRÓF (1972, Hungary) lives and works in Paris. He has developed an artistic practice focused on ideological footprints at the intersection of graphic design and spatial experiences. He is a founding member of the Parisian co-operative Société Réaliste (2004–2015). He has been teaching at the École Nationale Supérieure d'Art in Bourges since 2012, and has exhibited in Budapest (the Kiscelli Museum, the OFF-Biennale and the New Budapest Gallery), New York (the Hessel Museum and the CCS Bard Galleries), Białystok (Galeria Arsenal), Belgrade (Kulturni Centar Beograda) and the Slovak National Gallery in Bratislava.

KVET NGUYEN (1995, Slovakia) graduated in 2021 from the Department of Photography and New Media at the Academy of Fine Arts in Bratislava. She won the Tatra Banka Foundation 2021 Award in the Young Artist category. She actively exhibits in Europe (Slovakia, Czech Republic, Poland, Hungary, France, Serbia, the Netherlands) as well as other continents (Canada, Vietnam). In her works she deals with the topics of migration, diaspora and their identities, and tries to open discussions about them in ordinary conversations and other platforms as well.

L'UBOŠ KOTLÁR & ROBERT GABRIS

L'UBOŠ KOTLÁR (1991, Slovakia) studied photography and new media at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava (2012–18). Selected shows include *nowlessness, act iii: hot in here* (OFF Bratislava); *sugar* (Biennale Matter of Art, Prague); *nowlessness, act ii: the waves* (OFF Bratislava); *Different Worlds 2020*, Ljubljana; *Roma Resistance and Resilience*, Berlin among others. He has been an artist-in-residence at MeetFactory, Prague (2022); Artak350, Grundarfjordur and Villa Romana, Florence (2021).

ROBERT GABRIS (1986, Slovakia) studied costume and stage design at the Academy of Performing Arts in Bratislava (2006–10) and stage design at the Academy of Fine Arts in Vienna (2010–14). Recent solo shows include *Belvedere 21*, Vienna (2023) and *Strabag Kunstform*, Vienna (2021). In group exhibitions, his work has been shown at *documenta fifteen* in Kassel (as part of the Off Biennale Budapest); *rotor* in Graz; *Künstlerhaus*, Vienna; and *Württembergischer Kunstverein*, Stuttgart, among others. He was the recipient of the Jindřich Chalupecký Award, Brno (2021); the Strabag Art Recognition Award, Vienna (2021), and the Belvedere Art Award, Vienna (2022).

MINNA HENRIKSSON (1986, Finland) is a visual artist based in Helsinki. She works with text, drawing, linocut, and photography. Her art is often collaborative and relates to anti-racist, leftist, and feminist struggles.

Her research-based artistic practice involves archives and histories, engaging with covert political processes that appear to be neutral or natural. In 2017, she was awarded the Anni and Heinrich Sussmann Award for artistic work committed to the ideals of democracy and antifascism.

IVA KOVAČ (1983, Croatia) has worked as a program director of the City of Women Association in Ljubljana since 2021. She has also been a visual artist at Fokus Grupa since 2012. She was the curator at PM Gallery in Zagreb from 2010 to 2012 and at SIZ Gallery in Rijeka from 2013 to 2015. From 2017 to 2021 she was the curator at GSG in Rijeka where she initiated and (co)edited the first three issues of GSG magazine for Contemporary Art and Social Question.

Autorka textu a kurátorka / Text and curation: **Iva Kovač**

Umelkyne a umelci / Artists: **Anca Benera & Arnold Estefán, Anna Dasović, Christian Guerematchi, Daniela Ortiz, Doplengenger, Ferenc Gróf, Kvet Nguyen, Luboš Kotlár & Robert Gabris, Minna Henriksson**

Koordinátorky výstavy / Exhibition coordinated by: **Petra Balíková, Ivana Krištofiková**

Technici / Technicians: **Juraj Mydla, Michal Štompach**

Preklad, korektúry / Translation, proofreading: **Judit Angel, Magdaléna Kobzová,**

Miroslava Kuracinová Valová, Paul McCullough

Grafický dizajn / Graphic design: **Sándor Bartha**

Obalka / Cover: **Christian Guerematchi, Crni Tito – Blaž Tito rečníaci pred parlamentom duchov / Crni Tito – Blaž Tito Addressing the Parliament of Ghosts, 2023, záber z videa / video still.**

Špeciálne poďakovanie / Special thanks to Gandy Gallery

© tranzit.sk, umelectvo a autortsvo / the artists and the authors

Vydavateľ / Publisher: tranzit.sk / **Judit Angel**, director

ISBN: 978-80-69079-00-7

Tlač / Printed by 2impress, Bratislava

Výstava *Od – vrátiť zrak: Inakosť (na) (polo)periférie(i) bola pripravená v spolupráci so združením Mesto žensk / The exhibition Looking a – way: Othering in/of the (semi) periphery is presented in collaboration with the City of Women Association.*

Nadácia ERSTE je hlavným partnerom iniciatívy tranzit.

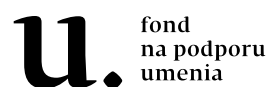
ERSTE Foundation is the main partner of tranzit.

Projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia.

Publikácia reprezentuje výlučne názor autorov a fond nezodpovedá za obsah publikácie.

Project has been supported by public funds provided by the Slovak Arts Council. This publication reflects the views of the authors; the Council does not take responsibility for the information contained therein.

tranzit.sk

Media partners:

artalk

Flash Art

kapitál

